

Till

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

jenni.lundh@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2021/06085

Stockholm den 14 september 2021

Yttrande över promemorian ”Fortsatt giltighet av begränsningsförordningen och förordningen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen”

Fastighetsägarna är en riksomfattande branschorganisation, som arbetar för en väl fungerande fastighetsmarknad med stort fokus på hållbarhet, stadsutveckling och trygghet. Fastighetsägarna har ca 15 000 medlemmar och dessa äger tillsammans ca 80 000 fastigheter för kontors-, handels-, industri-, samhälls- och bostadsändamål. Bland medlemmar som äger flerfamiljshus finns såväl privata som kommunägda fastighetsbolag och bostadsrättsföreningar.

Fastighetsägarna Sverige (”Fastighetsägarna”) har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på förslagen i rubricerade promemoria.

1. Inledning

För att ha en beredskap att kunna besluta om träffsäkra smittskyddsåtgärder även fortsättningsvis under den pågående covid-19-pandemin beslutade regeringen den 12 augusti 2021 propositionen ”Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen”.¹ Propositionen är överlämnad till riksdagen och innehåller förslag om att lagarnas giltighetstid ska förlängas till utgången av januari 2022.² I dagsläget har riksdagen inte tagit ställning till förslaget.

Covid-19-lagen omfattar bland annat möjlighet till begränsningar av handelsplatser (till exempel butiker, köpcentrum, butiksgallerior, varuhus och serviceinrättningar), serviceinrättningar (till exempel frisersalonger, skönhetsmottagningar och cykelverkstäder), allmänna sammankomster,

¹ Prop. 2020/21:219.

² Fastighetsägarnas remissyttrande över förslaget till förlängning av covid-19-lagen finns på vår hemsida. <https://www.fastighetsagarna.se/aktuellt/remisser/ovrigt/fortsatt-giltighet-av-covid-19-lagen-och-lagen-om-tillfalliga-smittskyddsatgarder-pa-serveringsstallen/>

offentliga tillställningar samt privata sammankomster. Lagen om serveringsställen omfattar till exempel restauranger, krogar, barer och kaféer.

Som en följd av förslagen i propositionen anser regeringen att även förordningen (2020:527) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (begränsningsförordningen) behöver fortsätta att gälla under samma tid som lagarnas giltighetstid förlängs.

Den rubricerade promemorian innehåller således förslag om att förordningen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och begränsningsförordningen ska fortsätta att gälla. Förslagen i promemorian förutsätter att riksdagen beslutar att godta regeringens förslag i propositionen om fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Förslagen avser en förlängning av förordningarnas giltighetstid under samma tid som lagarnas giltighetstid förlängs. Promemorian innehåller inga förslag på förändringar i de krav på smittskyddsåtgärder som följer av förordningarna.

Dessutom föreslås i promemorian att de lättnader i de nu gällande deltagarbegränsningarna för allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och platser för privata sammankomster som tidigare beräknades kunna göras i september 2021, med anledning av det nuvarande epidemiologiska läget, kan komma att senareläggas.

2. Proportionalitet

Fastighetsägarna har naturligtvis stor förståelse för att tillfällig lagstiftning kan behöva förlängas och att avveckling av deltagartak kan behöva senareläggas för det fall smittspridningen inte avtar och vaccineringen inte ökar så som förväntas. Samtidigt måste beaktas att förordningarna och restriktionerna innebär stora inskränkningar av människors och företags grundläggande fri- och rättigheter. Alla ingrepp i rörelsefriheten, näringsfriheten och egendomsskyddet måste grunda sig på ett angeläget allmänt intresse. Dessutom får inte sådana ingrepp vara mer långtgående än vad som är försvarligt, det vill säga åtgärderna måste vara proportionerliga.

Fastighetsägarna anser att det i dagens läge med mycket stora skillnader i vaccinationstäckning hade varit mer ändamålsenligt att sätta in riktade resurser och kraftfulla åtgärder för att öka vaccineringen i de geografiska områden där man kan konstatera att vaccinationstäckningen är lägre än genomsnittet. Utan att först ha vidtagit sådana åtgärder måste det ifrågasättas om förlängning av pandemilagar och förordningarna och/eller en senareläggning av avveckling av deltagartaken för sammankomster och tillställningar är proportionerliga i grundlagens mening.

3. Konsekvenser för fastighetsägare och övriga delar av näringslivet

En förlängning av förordningarna och ett eventuellt återinförande av restriktioner påverkar fastighetsbranschen dels direkt genom att fastighetsägare kan begränsas i sin egen verksamhet (till exempel kan en köpcentrumägare behöva ändra öppettider eller stänga ner verksamheten och en

fastighetsägare som hyr ut festlokaler har ansvar för att deltagartaken inte överskrids) och dels indirekt genom att fastighetsägares kunder, det vill säga lokalhyresgäster, kan begränsas i sin verksamhet, vilket kan leda till intäktsbortfall och ytterst konkurs.

Likt tidigare promemorior med anledning av pandemin (till exempel förlängning av covid-19-lagen) finns stora brister i konsekvensanalysen. Fastighetsägarna saknar en analys av vad en förlängning av de aktuella förordningarna och en senareläggning av lättnader i deltagartak innebär för företaget samt hur det riskerar påverka tillväxt och arbetstillfällen. Stort fokus ligger i konsekvensanalysen på vad förslagen innebär för myndigheter. Men samhällsekonomi påverkas naturligtvis också av om näringslivet riskerar drabbas av bibehållna och förlängda restriktioner.

4. Rätt till ersättning ska regleras i lag

Såsom Fastighetsägarna framhöll i remissyttrandet över covid-19-lagen³ så bör näringsidkare som drabbas av restriktionerna ha en lagstadgad rätt till ersättning. I dagsläget har detta reglerats i ett antal fristående stödförordningar med omfattande krav på bevisning av omsättningstapp med mera. Denna ordning är otillfredsställande och en bättre lösning hade varit att införliva en ersättningsrätt i de aktuella pandemilagarna.

För fastighetsföretag och bostadsrättsföreningar – som har ett särskilt starkt egendomsskydd i regeringsformen – är nuvarande ordning lagstridig eftersom fastighetsägare har en grundlagsfäst rätt till lagreglerad ersättning vid rådighetsinskränkning.⁴ Utan en sådan ersättningsrätt kan det också starkt ifrågasättas om ingrepp i en fastighetsägares verksamhet kan anses vara proportionerlig.⁵

5. Avslutning

Förslaget att förlänga de aktuella förordningarna samt eventuellt senarelägga avvecklingen av deltagartaken för sammankomster och tillställningar innebär mycket långtgående inskränkningar i grundlagsskyddade fri- och rättigheter.

En mer ändamålsenlig ordning hade varit att sätta in riktade och kraftfulla åtgärder för att öka vaccineringen i de geografiska områden som har låg vaccinationstäckning. Innan sådana åtgärder vidtagits kan det ifrågasättas om en förlängning av förordningarna och/eller en senareläggning av avveckling av deltagartak kan anses vara proportionerlig i grundlagens mening.

³ Fastighetsägarnas remissyttrande över covid-19-lagen finns på vår hemsida.

<https://www.fastighetsagarna.se/aktuellt/remisser/ovrigt/yttrande-over-promemorian-covid-19-lag/>

⁴ Se RF 2:15.

⁵ Se Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, en kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, 5 u., s. 58. Se vidare RÅ 1997 ref 59, i vilket regeringsrätten fann att frågan om den enskilde hade rätt till ersättning enligt 26 § naturvårdslagen var ett förhållande som skulle vägas in vid prövningen av vilken skada eller olägenhet den enskilde drabbades av vid ett förbud mot viss markanvändning. Se även RÅ 1999 ref 76 och NJA 2014 s. 332.

Fastighetsägarna anser att det för näringsliv och samhällsekonomin skull är angeläget att fortsätta avvecklingen av restriktionerna i enlighet med regeringen och Folkhälsomyndighetens planer.

Regeringen bör omgående tillsätta en utredning som får i uppdrag att ta fram en permanent pandemilag. Dagens situation med ett stort antal tillfälliga lagar, förordningar, föreskrifter och råd är mycket svåröverskådlig för såväl medborgare som företag. En generell pandemilag skulle också omfatta eventuella nya virus som Sverige kan komma att drabbas av framgent.

Fastighetsägarna har anmält till Socialdepartementet att man gärna bidrar i sådant arbete med att utreda en permanent pandemilagstiftning, men har ännu inte avhört departementet. Fastighetsägarna har således svårt att bilda sig en uppfattning om status i det arbetet.

FASTIGHETSÄGARNA SVERIGE

Anders Holmestig
Verkställande direktör

Marie Öhrström
Chefsjurist